

АДАПТАЦІЯ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ ДО СТАНДАРТІВ ЄС

Юрій ПОНОМАРЬОВ

*студент юридичного факультету
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
м. Ужгород, Україна*

Однією з найгостріших системних проблем, які перешкоджають прогресу демократії та економічній стабільності в Україні, є корупція. Однак, євроінтеграційний курс держави зобов'язує нашу країну адаптувати законодавство до *acquis communautaire*, який містить чіткі вимоги до прозорості, доброчесності та ефективності публічного управління. З іншого боку, ця адаптація законодавства не може розглядатися як "правове запозичення", оскільки вона є процесом правотворчості, яке спрямоване на реальне зближення правових систем.

Проаналізувавши наукові дослідження і реальні практики країн ЄС, можна зробити висновки, що ефективна боротьба з корупцією вимагає більше, ніж просто впровадження нормативних інструментів. Здебільшого це також вимагає політичної волі, участі громадськості та між секторальної співпраці¹.

Багато важливих міжнародно-правових актів були основою антикорупційної політики системи ЄС. Насамперед це Кримінальна конвенція Ради Європи про боротьбу з корупцією 1999 року, яка встановлює спільні стандарти для криміналізації хабарництва, зловживанням службовим становищем і відмивання корупційних доходів². Крім того, Конвенція ООН проти корупції формує ширшу рамку превентивних і репресивних заходів, від викривачів до повернення активів³.

Конституція України та Закон України «Про запобігання корупції» складаються основну антикорупційної системи в Україні. Закон насамперед визначає обов'язки щодо конфлікту інтересів, засади захисту викривачів, механізми перевірки доброчесності та систему

¹ Степаненко, Н. В., & Донець, В. О. (2024). Європейський досвід як шлях до ефективної антикорупційної політики в Україні: перспективи і реалії. *Legal Bulletin*, 13, 126–131. <https://doi.org/10.31732/2708-339X-2024-13-A19>

² Council of Europe. (1999). *Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією* (ETS № 173). <https://rm.coe.int/168007f3f5>

³ United Nations Convention Against Corruption. (2003). *Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції*. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text

декларування активів публічних службовців⁴. А створення НАБУ, САП, ВАКС і НАЗК стало важливим кроком при створенні спеціалізованих антикорупційних інституцій.

З 2014 року Україна досягла значного прогресу в адаптації своїх законів, щодо боротьби з корупцією, до *acquis* ЄС. Були розроблені інституційні механізми, ухвалено спеціальні закони, запроваджено електронне декларування. Однак, Звіти Європейської комісії засвідчують, що незважаючи на позитивну динаміку, ще все залишаються проблемні аспекти пов'язані з незалежністю антикорупційних органів, сюди можна віднести політичний вплив, низьку доброчесність судової системи, неефективність процедур повернення активів і незалежність від політичної влади⁵.

Процес гармонізації антикорупційної політики України до стандартів ЄС стикається з кількома системними перешкодами. В першу чергу, залишається розрив між законом та його застосуванням, тобто формальне виконання правил без забезпечення їх реального дотримання. По-друге, антикорупційні органи фактично не захищені від політичного тиску, незважаючи на те, що вони начебто є незалежними органами. Тим не менш, інституційна незалежність є важливим фактором, який гарантує, що їхні дії є неупередженими та об'єктивними. По-третє, цифрові інструменти для відстеження корупційних небезпек не застосовуються належним чином в Україні, незважаючи на те, що в провідних країнах ЄС вони вже є звичайним засобом забезпечення прозорості⁶. І в останню чергу, у порівнянні з Євросоюзом загальний обсяг корупційних оборудок становиться близько 120 млрд євро на рік. В Україні – він значно більший. У той же час, у сферах державних закупівель, ліцензування та бюджетних трансфертів зазвичай спостерігається найвищий рівень корупції. Однак в ЄС, ці сфери, є найбільш деталізованими та суворими⁷.

Для усунення перешкод необхідно комплексно підійти до проблеми. Насамперед потрібно забезпечити повну незалежність НАБУ, САП і ВАКС відповідно до вимог Угоди про асоціацію та рекомендацій

⁴ Закон України «Про запобігання корупції», № 1700-VII. (2014). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>

⁵ European Commission. (2022-2023). Ukraine – European Neighbourhood Policy and Enlargement reports. https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/ukraine_en

⁶ Степаненко, Н. В., & Донець, В. О. (2024). Європейський досвід як шлях до ефективної антикорупційної політики в Україні: перспективи і реалії. *Legal Bulletin*, 13, 126–131. <https://doi.org/10.31732/2708-339X-2024-13-A19>

⁷ Оніщик, Ю. В., & Коваль, О. М. (2023). Деякі питання правового регулювання боротьби з корупцією у країнах Європейського Союзу. *Наукові інновації та передові технології*, 10(24), 302–311. <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/25128>.

Венеціанської комісії⁸. Незважаючи на те, що антикорупційне законодавство є лише інструментом, а для досягнення ефективного результату потрібна ще й правозастосовна практика, яка передбачає, що будь-яку корупційні правопорушення будуть каратися.

Окрему вагу слід приділити створенню та впровадженню ефективної системи захисту викривачів, яка може стати ключовим інструментом для заохочення громадян викривати корупцію, зберігаючи їхню безпеку та конфіденційність. Таке впровадження є важливим для формування довіри до антикорупційних ініціатив.

Не менш важливим кроком є запровадження використання цифрових технологій для відстеження корупційних ризиків, що дозволить зробити державні інституції більш прозорими та відповідальними. І насамкінець, для системного успіху, антикорупційна політика повинна бути включена до ширшого контексту реформ, що включає зміцнення верховенства права та демократичних цінностей.

Таким чином, одним із найголовніших завдань для України є адаптація антикорупційної політики України до стандартів ЄС, оскільки це визначає не тільки наш шлях до євроінтеграції, але й загальний вектор демократичного розвитку країни. Перспективи вдосконалення включають у собі посилення інституційної незалежності, розширення правозастосовної практики, введення цифрових інструментів прозорості та залучення якомога більше громадян. Як це показано на практиці, антикорупційне законодавство є лише інструментом, а для реальної боротьби з корупцією необхідно впровадити системні зміни культури публічного управління та невідворотності покарання.

⁸Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. (2014). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011